

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas klimata pakts”**(izpētes atzinums)**

(2020/C 364/10)

Ziņotājs: **Dimitris DIMITRIADIS**Līdzziņotājs: **Peter SCHMIDT**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 11.3.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	29.6.2020.
Pieņemts plenārsesijā	16.7.2020.
Plenārsesija Nr.	553
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	206/4/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Mēs piedzīvojam ārkārtas situāciju klimata jomā. Globālajā veselības krīzē un gaidāmajā ekonomikas krīzē, ko izraisījusi Covid-19 pandēmija, atkārtoti jāapstiprina ES apņēmība īstenot pāreju uz ilgtspējīgu, noturīgu, klimatneitrālu un resursu ziņā efektīvu labklājības ekonomiku. Pašlaik mums vajadzīgas tādas transformatīvas pārmaiņas kultūrā, infrastruktūrā, uzvedībā, līdzdalībā un iztikas līdzekļos, kas ietekmēs iedzīvotājus dažādos veidos, kā arī sniegs tiem dažādas iespējas.

1.2. Klimata pārmaiņas apdraud mūs visus, taču – tāpat kā pandēmija – tās visvairāk kaitē neaizsargātākajiem un marginalizētākajiem cilvēkiem. Šajos pārveides procesos ir būtiski nevienu neatstāt novārtā.

1.3. EESK uzsver, ka visu sabiedrības grupu – uzņēmumu, darba ņēmēju, pētnieku, patērētāju, kopienu un iedzīvotāju un to organizāciju – aktīva līdzdalība ir ļoti svarīga, lai īstenotu pāreju uz klimatneitralitāti.

1.4. Tāpēc EESK atbalsta aicinājumu Eiropas Savienībai apņemties līdz 2050. gadam panākt oglekļneitralitāti un attiecīgi pielāgot 2030. gadam izvirzīto siltumnīcefekta gāzu samazināšanas mērķi. ANO Vides programmas (UNEP) 2019. gada ziņojumā par faktiskā un nepieciešamā emisiju samazināšanas apjoma atšķirībām (*Emissions Gap Report 2019*) norādīts, ka no šā brīža globālās emisijas ir jāsamazina par 7,6 % gadā, lai globālā sasilšana nepārsniegtu 1,5 °C. Attiecīgi aprēķini liecina, ka līdz 2030. gadam emisijas ir jāsamazina par 68 %.

1.5. Pāreja uz līdzdalības modeli ir nepieciešama visos skalas līmeņos, un, īstenojot klimata paktu, Komisijai ir būtiska iespēja un pienākums izstrādāt inovatorisku pieeju, kas atspoguļos, atbalstīs un iedvesmos darbības, kuras jau veic pilsoniskā sabiedrība, kopienas, pilsētas un reģioni.

1.6. Tādi līdzdalības modeļi, kuru tvērums ir pārāk šaurs vai ir izstrādāti tādos veidos, kas ierobežo attiecīgo pārmaiņu mērogu, vai kurus var ignorēt tā iestāde, kas tos izveidojusi, spēs tikai novērst tajos iesaistīto dalībnieku domas un likt tiem vilties.

1.7. Eiropai jāsekmē sistēmiskas pārmaiņas klimatrīcības jomā ar (tehnoloģisko un sociālo) inovāciju, nodrošinot inovācijas piedāvājuma saikni ar pieprasījuma puses dalībniekiem, problēmu risinātājiem un tiem, kuriem ir izteikta vēlme pēc pārmaiņām. Digitālā pārveide būtu jāveic saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, lai novērstu riskus, tostarp saistībā ar darba ņēmēju tiesībām⁽¹⁾. Eiropas sociālo tiesību pilāra īstenošana kopīgi ar Eiropas zaļo kursu sniedz iespēju nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos, kas vērsta uz mērķi nodrošināt kvalitatīvas darbvietas visiem.

1.8. Pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, kas iesaistās klimatrīcībā, visbiežāk kā vispārējās problēmas norāda nespēju piekļūt finansējumam, īpašu zināšanu trūkumu, darbinieku trūkumu un atpazīstamības trūkumu, kā arī nesaskaņoto Eiropas Savienības un valstu valdību vēstījumu.

1.9. ES un starptautisko klimata mērķu sasniegšanai būs nepieciešami būtiski finanšu resursi. Eiropas zaļā kursa budžets (publiskie un privātie līdzekļi), 750 miljardi EUR no Atveseļošanas fonda, tostarp ES pusgada procesam piešķirtie līdzekļi, būtu jākoncentrē uz ilgtspējīgu atveseļošanu, tostarp uz klimatrīcību.

1.10. Finansējuma piešķiršanai atkarībā no ilgtspējīgas prakses īstenošanas visās nozarēs vajadzētu būt standartam tādu atveseļošanas plānu izstrādē, kas paredzēti laikam pēc Covid-19 un vērsti uz ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam un Parīzes nolīgumu. Pēc Covid-19 veiktajiem atveseļošanas pasākumiem nevajadzētu paredzēt iepriekšējās dzīves atsākšanu, bet gan virzīšanos tālāk uz kaut ko jaunu un labāku.

1.11. Lai varētu pāriet uz noturīgāku un ilgtspējīgāku nākotni, visām ieinteresētajām personām ir vajadzīga spēju veidošana un tehniskais atbalsts. ES Klimata finanšu foruma izveide stimulētu piekļuvi finansēm un novērstu šķēršļus.

1.12. EESK ierosina izveidot Eiropas klimata pakta ieinteresēto personu platformu, kuras pamatā ir visu klimata jomas dalībnieku iekļautības, pārredzamības un patiesas līdzdalības un piederības princips.

1.13. Klimata paktam vajadzētu dot cilvēkiem iespēju, pētīt, eksperimentēt un demonstrēt, mainīt sistēmas. Ļoti svarīgas būs daudzlīmeņu perspektīvas, redzējuma nodrošināšana, vēstījumu pasniegšana un atpakaļvērsta plānošana. Būtu jāsekmē un jāveicina daudz dažādu klimata iniciatīvu īstenošana.

2. Ievads

2.1. Klimata un vides problēmu risināšana pakāpeniski kļuvusi par arvien steidzamāku uzdevumu, kura atrisināšana nav iespējama bez radikālas esošo neilgtspējīgo sociālekonomisku pieeju pārskatīšanas. Globālā Covid-19 pandēmija liecina, ka ar vienkāršiem dzīves veida un sistēmu pielāgojumiem nepietiks. Ražošanas metožu būtiskas pārmaiņas, kas skāra uzņēmumus, darba ņēmējus un darba organizāciju, notika jau pirms pandēmijas un tās dēļ, iespējams, ir paātrinājušās. Eiropas Komisija pieņēma Eiropas zaļo kursu kā jauno stratēģiju ES virzībai uz sociālekonomiskajiem un finanšu modeļiem, kas ir ilgtspējīgi, tīrāki, drošāki un veselīgāki.

2.2. Pēc Covid-19 krīzes apņemšanās sasniegt klimatrīcības un ilgtspējas mērķus ir jāizvirza atveseļošanas un atjaunošanas politikas un attiecīgo budžetu priekšplānā, lai Eiropas Savienību vēl uz ilgāku laiku neiesprostotu nākotnē, kurai raksturīgs augsts oglekļa emisiju līmenis. Pēc krīzes pasākumi jāizstrādā tā, lai nodrošinātu sistēmas noturību, aizsargātu un atjaunotu bioloģisko daudzveidību, piešķirtu prioritāru nozīmi sabiedrības veselībai, vienlaikus nevienu neatstājot novārtā un virzoties uz labklājības ekonomiku. Šajā saistībā Eiropas zaļo kursu nevajadzētu pamest vai aizkavēt; tas ir jāstiprina.

2.3. Eiropas zaļā kursa sekmes lielā mērā būs atkarīgas no ES spējas sadarboties ar iedzīvotājiem. Ņemot to vērā, Komisija gatavo Eiropas klimata paktu, kas apvienotu dažādus dalībniekus, tai skaitā reģionus, vietējās pašvaldības, vietējās kopienas, pilsonisko sabiedrību, skolas, uzņēmumus un privātpersonas.

⁽¹⁾ ANO Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls "Six Transformations to achieve the Sustainable Development Goals".

3. Nepieciešamība sadarboties ar pilsonisko sabiedrību un iedzīvotājiem klimata jomā

3.1. Mēs piedzīvojam globālu ārkārtas situāciju klimata jomā. Valdību reakcija uz klimata krīzi līdz šim nav bijusi pietiekama, un pasaule nevirzās uz Parīzes nolīguma un ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu. Gados jaunie klimata aktīvisti un citi pilsoniskās sabiedrības dalībnieki ir neatlaidīgi aicina klimata jomā rīkoties daudz apņēmīgāk un steidzami. Lēmumu pieņēmējiem, kuri apņēmušies īstenot Programmu 2030. gadam un Parīzes nolīgumu, ir pienākums steidzami pievērsties šīm prasībām, pieņemot izlēmīgus un vērienīgus politiskus lēmumus un virzīties uz jaunu iekļaujošas klimatrīcības modeli, kurā aktīvi piedalās visas ieinteresētās personas.

3.2. Tāpēc EESK atbalsta aicinājumu Eiropas Savienībai apņemties līdz 2050. gadam panākt oglekļneitralitāti un attiecīgi pielāgot 2030. gadam izvirzīto siltumnīcefekta gāzu samazināšanas mērķi⁽²⁾. EESK pauž cerību, ka jaunais 2030. gada emisiju samazināšanas mērķis balstīsies uz visaptverošu pārskatīšanu un pienācīgu ietekmes novērtēšanu. EESK arī piekrīt viedoklim, ka visnotaļ pamatots ir mērķis līdz 2030. gadam emisijas samazināt par vismaz 55 %, lai ES tādējādi no savas puses reaģētu uz milzīgo vajadzību pasaulē samazināt emisijas. Piemēram, ANO Vides programmas (UNEP) ziņojumā par faktiskā un nepieciešamā emisiju samazināšanas apjoma atšķirībām (*Emissions Gap Report 2019*)⁽³⁾ norādīts, ka pasaulē ir vajadzīgs vēl vērienīgāks emisiju samazināšanas mērķis 2030. gadam, lai sasniegtu Parīzes nolīgumā izvirzīto 1,5 °C mērķi⁽⁴⁾.

3.3. 2019. gada Eiropas barometra aptaujā konstatēts, ka 93 % ES iedzīvotāju uzskata klimata pārmaiņas par nopietnu problēmu, bet 79 % – par ļoti nopietnu problēmu. Lielākā daļa uzskata, ka ir svarīgi, lai viņu valsts valdība noteiktu vērienīgus mērķus atjaunojamo energoresursu enerģijas palielināšanai (92 %) un energoefektivitātes uzlabošanai (89 %).

3.4. Klimata paktam jāizmanto eiropiešu spēks, lai līdz 2050. gadam īstenotu Eiropas zaļā kursa redzējumu par pārticīgu, iekļaujošu, klimatnoturīgu sabiedrību ar aprites, neto nulles emisiju ekonomiku. Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes (IPCC) ziņojumā skaidri norādīta nepieciešamība pēc straujām, tālejošām un līdz šim nepieredzētām pārmaiņām visos sabiedrības aspektos. Ar pakāpeniskām pārmaiņām nepietiks. Koncentrēšanās tikai uz CO₂ samazināšanu nav produktīva pamatlīmenī – tā ierobežo iesaistīšanos un domāšanu un ievērojami ierobežo pārmaiņas, kuras iztēlojas un īsteno. Tagad vajadzīgas ekonomikas, sociālo un finanšu sistēmu būtiskas pārmaiņas, kas izraisīs lielākas pārmaiņas dekarbonizācijas ātrumā un stiprinās klimatnoturību. Lai tas būtu iespējams, ir vajadzīgi iedvesmojoši, plaši un daudzveidīgi vēstījumi, paskaidrojot, kāpēc pasaulei ir jāmainās.

3.5. Pašreizējā globālā krīze, ko izraisījusi Covid-19 pandēmija, apliecināja valdību spēju strauji pieņemt radikālus pasākumus eksistenciāla apdraudējuma mazināšanai, kā arī cilvēku spēju vismaz īstermiņā pielāgoties jaunam ierobežotam dzīvesveidam, kas izveidojies šo pasākumu ietekmē. Ir svarīgi norādīt, ka kopienām, uzņēmumiem, sociālajiem partneriem un citiem nevalstiskajiem dalībniekiem ir izšķiroša nozīme reaģēšanā uz pandēmiju, jo tie bieži nosaka vajadzības un izstrādā un īsteno kontekstam atbilstošus pasākumus ātrāk, efektīvāk un radošāk, nekā tas izrādījies iespējams ar lejupēju pieeju.

3.6. Nonākot nākamajā uz Covid-19 vērstās reaģēšanas posmā, pastāv lielas iespējas un liels risks. Ekonomikas pasākumiem un fiskālo pasākumu kopumiem, kas tiek izstrādāti, lai uzturētu un atjaunotu Eiropas ekonomiku, jāietver ES ilgtspējīgo ieguldījumu klasifikācija un jānovirza finanšu līdzekļi tiem, kas ir ilgtspējīgi vai kam ir potenciāls par tādiem kļūt un kas uzņemsies saistības, kuras jāpārtrauc, steidzami noteikt un veikt nepieciešamās pārmaiņas.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta referente priekšlikumam par Eiropas Klimata aktu (COM(2020) 80) *Jytte Guteland* ierosina paaugstināt ES 2030. gada klimata mērķrādītāju, lai paredzētu samazināt emisijas par 65 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. Tas nozīmē, ka Komisijai līdz 2021. gada 30. jūnijam būtu jānovērtē, kā vajadzētu attiecīgi grozīt šā augstākā mērķrādītāja īstenošanai vēltos Eiropas Savienības tiesību aktus.

⁽³⁾ *Emissions Gap Report 2019*.

⁽⁴⁾ ANO Vides programmas (UNEP) 2019. gada ziņojumā par faktiskā un nepieciešamā emisiju samazināšanas apjoma atšķirībām (*Emissions Gap Report 2019*) norādīts, ka no šā brīža globālās emisijas ir jāsamazina par 7,6 % gadā, lai globālā sasilšana nepārsniegtu 1,5 °C. Attiecīgie aprēķini par Eiropas Savienību liecina, ka līdz 2030. gadam emisijas ir jāsamazina par 68 %.

3.7. Covid-19 izraisītais traģiskais satricinājums, kura dēļ ir atcelti fiskālie noteikumi, ir apliecinājums, ka laikā, kad uz spēles likta cilvēku dzīvība, ekonomika un dzīvības turpināšanās uz Zemes, ir iespējams cits skatījums. Tāds sociālā progresa redzējums, kas balstīts tikai uz centieniem panākt iekšzemes kopprodukta (IKP) izaugsmi, neatspoguļo būtiskus individuālās un sociālās labklājības aspektus un pienācīgi neņem vērā ekoloģiskus un sociālus apsvērumus. Tādēļ nepieciešams veikt pāreju no ekonomikas, kas balstīta uz IKP, uz labklājības ekonomiku ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾.

3.8. Viens veids, kā palielināt vērienīgumu klimata jomā, ir radīt veicinošu vidi plašākai darbībai nevalstisko dalībnieku, to skaitā dažādu veidu uzņēmumu – ietverot mazos, vidējos uzņēmumus un mikrouzņēmumus –, ieguldītāju, sociālo partneru, kooperatīvu, pilsētu un reģionu, arodbiedrību, vietējo kopienu un iedzīvotāju grupu, lauksaimnieku, skolu, ticības organizāciju, jauniešu grupu un citu nevalstisko organizāciju vidū.

3.9. Lai varētu šādu vidi radīt, nepieciešama svarīga pāreja no apspriešanās un lejupejas līdzdalības uz kopizstrādi, līdzradīšanu un iespēju nodrošināšanu. Standarta apspriešanās modeļus reti piemēro ārpus ļoti šaurām, ar resursiem labi nodrošinātām sabiedrības grupām. Lai privātpersonas, organizācijas un uzņēmumi, kas var visvairāk iegūt no transformatīvām pārmaiņām un visvairāk ieguldīt tajās, veltītu savu laiku un enerģiju šim procesam, tiem jāpiešķir reālas iespējas piedalīties lēmumu pieņemšanā.

3.10. EESK 2018. gadā aicināja izveidot Eiropas dialogu par nevalstisko dalībnieku pasākumiem klimata jomā ⁽⁷⁾. Dialoga mērķim vajadzētu būt ne vien uzsvērt un atspoguļot pasākumus, bet arī reaģēt uz nevalstisko dalībnieku vajadzībām, iedvesmojot veidot jaunas to un dažādu līmeņu valdību partnerības, veicinot mācīšanos no līdzbiedriem, apmācības un iespēju apmaiņi ar padomiem, kā arī atvieglojot piekļuvi finansējumam.

3.11. EESK ierosināja ⁽⁸⁾ izveidot pastāvīgu pilsoņu dialogu kā obligātu elementu, kas jāievēro, gatavojot visus svarīgākos politiskos lēmumus un visas attiecīgās iniciatīvas visos līmeņos.

3.12. Līdz šim Komisija šos ieteikumus nav ievērojusi ⁽⁹⁾. Klimata pakts sniedz iespēju iestādēm cieši sadarboties, lai nodrošinātu veicinošu satvaru pilsoniskās sabiedrības un iedzīvotāju iesaistei, balstoties uz esošo apspriešanās procesu un attīstot to tālāk.

4. Mācīšanās no esošās prakses pilsoniskās sabiedrības un iedzīvotāju iesaistes jomā

4.1. Esošie pilsoņu asambleju, pilsoņdialogu un līdzīgu apspriešanās procesu ⁽¹⁰⁾ piemēri valstu, reģionu un pašvaldību līmenī apliecina iedzīvotāju spēju un vēlmi uzņemties atbildību par klimata krīzes risinājumiem. Nereti plašākas līdzdalības pieejas, ja tās ir rūpīgi izstrādātas, nodrošina būtiskus ieguvumus ilgtspējas jomā, lai gan tās nav skaidri vērstas uz klimata krīzi. Tās apliecina ne vien lielo vajadzību un vēlmi attīstīt līdzdalības demokrātiju, bet arī valdību spēju tādu veidot un politiski reaģēt uz šādos procesos paustiem priekšlikumiem.

4.1.1. 2019. gadā 150 nejausi izraudzīti Francijas iedzīvotāji sāka apspriesties par jautājumu “Kā mēs līdz 2030. gadam varam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju par vismaz 40 %, ievērojot sociālo taisnīgumu?”. Šis iedzīvotāju sanāksmes notiek Francijas Ekonomikas un sociālajā padomē. Valdība plāno publiski pievērsties priekšlikumiem un publicēt provizorisku to īstenošanas grafiku ⁽¹¹⁾.

4.1.2. Īrijas Pilsoņu asambleja tika izveidota 2016. gadā, tās sastāvā bija 100 pilsoņi, kas tika izraudzīti nejausi, lai pārstāvētu Īrijas vēlētajus. Viņu uzdevums bija apspriesties par tēmām, sākot ar abortu konstitucionālo aizliegumu un beidzot ar Īrijas kā vadošās valsts cīņā pret klimata pārmaiņām veidošanu. Parlamentārā komiteja, kas tika izveidota, lai tālāk virzītu asamblejas ieteikumus par klimata pārmaiņām, būtiski ietekmēja Īrijas nozīmīgo klimata rīcības plānu, kurš tika publicēts 2019. gada jūnijā.

⁽⁵⁾ EESK atzinums “Mums vajadzīgā ilgtspējīgā ekonomika” (OV C 106, 31.3.2020., 1. lpp.).

⁽⁶⁾ Labklājības ekonomika ir ekonomikas nozare, kas cenšas novērtēt ekonomikas politiku saistībā ar tās ietekmi uz kopienas labklājību. Tā kļuva par stabili un labi definētu ekonomikas teorijas nozari 20. gadsimtā.

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu “Veicināt nevalstisko dalībnieku pasākumus klimata jomā” (OV C 227, 28.6.2018., 35. lpp.).

⁽⁸⁾ EESK atzinums “Stratēģija ES siltumnīcefekta gāzu emisiju ilgtermiņa samazināšanai” (OV C 282, 20.8.2019, 51. lpp.).

⁽⁹⁾ Ierosināts jau EESK atzinumā “Pilsoniskās sabiedrības un vietējo un reģionālo pašvaldību alianses izveide ar mērķi nodrošināt Parizes nolīgumā paredzēto saistību izpildi” (OV C 389, 21.10.2016., 20. lpp.).

⁽¹⁰⁾ <https://www.thersa.org/discover/publications-and-articles/rsa-blogs/2018/07/our-call-for-action-on-deliberative-democracy>

⁽¹¹⁾ <https://www.conventioncitoyennepourleclimat.fr/en/>

4.1.3. Lai sekmētu iedzīvotāju un pilsoniskās sabiedrības organizāciju plašāku līdzdalību lēmumu pieņemšanā par vietējā budžeta daļām un ideju jaunradē par pilsētas nākotni, divās lielākajās Spānijas pilsētās izveidoti pilsoņdialogi un vietējie forumi.

4.1.4. Dānijas Enerģētikas, apgādes un klimata ministrijas Jauniešu klimata padomes mērķis ir ieviest jaunu domāšanas veidu klimata politikas jomā un sniegt ieguldījumu, kas palīdzētu ministram saistībā ar turpmākajiem risinājumiem klimata jomā.

4.1.5. Polijas pilsētā Gdaņskā ir izveidotas trīs pilsoņu asamblejas par pielāgošanos ekstrēmiem laikapstākļu notikumiem, gaisa piesārņojuma samazināšanu un pilsoniskās līdzdalības paplašināšanu.

4.1.6. Somijā pirmā pilsoņu grupa ilgtspējīgas attīstības jomā apvienoja aptuveni 500 Somijas valstspiederīgo, kas vērtēja stāvokli ilgtspējīgas attīstības jomā. Rezultātus izmantos, lai veicinātu Somijas valdības un parlamenta darbu ilgtspējīgas attīstības jomā.

4.1.7. Itālijā pēc COP 25 pilsoniskās sabiedrības pārstāvji izvirzīja tiesību akta priekšlikumu izveidot Pilsoņu asambleju, par paraugu ņemot Francijā izveidoto organizāciju. Līdzīgs process tika uzsākts Apvienotajā Karalistē, izveidojot organizāciju *Climate Assembly UK: the path to net zero*.

4.1.8. Itālijas pilsētas Boloņas pašvaldība izveidoja Pilsoniskās iztēles biroju, kas ir daļa no tās plašākā darba ar mērķi no jauna iesaistīt iedzīvotājus. Tā izveidoja sešas "laboratorijas", kuras, izmantojot *Open Space* un citus rīkus, regulāri organizē redzējumu nodrošināšanas pasākumus. Ja rodas spēcīgas idejas projektiem, pašvaldība ar kopienu izveido "paktus", lai nodrošinātu šo projektu īstenošanu. Pēdējos piecos gados panākta vienošanās par vairāk nekā 500 paktiem, sākot ar jauniem soliņiem uz ielām un beidzot ar daudz plašākiem un vērienīgākiem projektiem. Tas kļuvis arī par kanālu, ar kura starpniecību tiek organizēta iedzīvotāju līdzdalība budžeta plānošanā.

4.2. Lai nodrošinātu ilgtspējīgāku nākotni, vietējo rīcību mobilizē ar daudzām citām kopienu iniciatīvām, gūstot ievērojamus un iedvesmojošus panākumus. Cita starpā "Ilgspējīgās apkaimes" Briselē, Skotijas Kopienu klimatrīcības tīkla vietējais tīkls ar aptuveni 120 kopienu grupām, *Coopérnico* – atjaunojamo energoresursu enerģijas kooperatīvs (*RESCoop*) Portugālē, *Transition* kustība, kas pašlaik vairāk nekā 50 valstīs kopienu mērogā aktīvi cenšas stiprināt noturību, iedvesmojot cilvēkus mainīt savu domāšanu, rīcību un esību pasaulē. Rīcības programma *Communities for Future*, kuras īstenošana tiks sākta šovasar, var palīdzēt nodrošināt sabiedrības līdzdalības institucionālo pamatu.

4.3. Eiropas līmenī ir nepieciešama strukturēta pilsoniskās sabiedrības līdzdalība un skaidras pilnvaras pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai tādas politikas un stratēģiju izstrādē, īstenošanā un pārraudzībā, kuru mērķis ir panākt klimatneitralitāti.

4.3.1. Daudzpusējai ieinteresēto personu platformai ilgtspējīgas attīstības mērķu jomā bija svarīga nozīme, taču dažus aspektus būtu varēts uzlabot, piemēram, darbam paredzētos resursus, sanāksmju biežumu, līdzdalību darba kārtības noteikšanā, kā arī paplašināt debašu un līdzdalības iespējas un veicināt regulārāku, pārredzamāku un pieejamāku sabiedrisko apspriešanos.

4.3.2. Eiropas aprītes ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platforma, ko kopīgi vada EESK un Komisija, nodrošina iespēju plašam ieinteresēto personu lokam apmainīties ar labas prakses piemēriem un idejām un veidot vērtīgus tīklus. Platformas vadības uzticēšana ieinteresētajām personām ir galvenais aspekts, ar ko šī platforma atšķiras no daudzpusējās ieinteresēto personu platformas ilgtspējīgas attīstības mērķu jomā, un tā ir laba prakse, kas būtu jāievēro.

4.4. Parīzes mērķkrādītāji netiks sasniegti bez spēcīgas sociālo partneru iesaistīšanās visos līmeņos, it īpaši nozarēs un sektoros, ko spēcīgi ietekmē dekarbonizācija un digitalizācija. Eiropas sociālo tiesību pilāra īstenošana kopīgi ar Eiropas zaļo kursu sniedz iespēju nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos, koncentrējoties uz mērķi nodrošināt kvalitatīvas darbvietas visiem. Arod biedrību un darba ņēmēju veidotais sociālais dialogs ir viens no labākajiem veidiem, kā palielināt informētību par klimata krīzi. Viņi ir galvenās darbojošās personas, lai īstenotu sociāli taisnīgu, produktīvu un komerciālu pārveidi, ko paredz Eiropas zaļais kurss. Šie scenāriji ietver sociālā dialoga samītus Eiropas līmenī, pārrobežu dialogu, kas ir svarīgs, lai spēcīnātu Eiropas sociālo integrāciju, un koplīgumus nozaru un uzņēmumu līmenī. Darba ņēmēju iesaistīšanās ir svarīga demokrātīgai darbavietā un sniedz darba ņēmējiem iespēju aktīvi piedalīties darbavietā pieņemtajos lēmumos, kas var labvēlīgi ietekmēt klimatrīcību.

4.5. Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta klimata zināšanu un inovāciju kopiena pievēršas uzņēmējdarbības eksperimentu izstrādei, izpildei un savienošanai un padziļināto demonstrāciju ietekmei uz sistēmisko pārmaiņu līdzekļiem. Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta klimata zināšanu un inovāciju kopienai ir portfelis, kuru veido eksperimenti, kas vērsti uz jaunas domāšanas pamudināšanu, jaunu tehnoloģiju, tīklu un kopienas spēku pieaugošās ietekmes veicināšanu un tādas mācīšanās nodrošināšanu, kas ir ātrāka par pārmaiņu gaitu ⁽¹²⁾.

5. Mācīšanās no uzņēmumu reakcijas

5.1. Inovācija nozīmē papildu soļu pievienošanu tādu jaunu pakalpojumu un ražojumu izstrādei tirgū vai sabiedrībā, kas apmierina nerisinātas vajadzības vai risina problēmas, kuras agrāk nepastāvēja. Tehnoloģiskā inovācija ir vērsta uz ražojuma vai pakalpojuma tehnoloģiskajiem aspektiem. Sociālā inovācija attiecas uz jaunu sociālo praksi, kuras mērķis ir apmierināt sociālās vajadzības labāk, nekā to panāk esošie risinājumi, un kura izriet no, piemēram, darba apstākļiem, izglītības, kopienas attīstības vai veselības aprūpes. Digitālajām tehnoloģijām ir svarīga nozīme sociālajā inovācijā, jo tiek izmantotas informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT), piemēram, tiešsaistes tīkli un citi digitālie rīki.

5.2. Sistēmiskās inovācijas procesa pieejamība par pieņemamu cenu būtu jānodrošina visām ieinteresētajām personām, kuras jāiesaista tādu risinājumu kopizstrādē, kas veicinās nepieciešamo pāreju uz ilgtspējīgu attīstību. Finansiālā dzīvotspēja ir priekšnoteikums sociālajai kohēzijai un “neviens neatstāšanai novārtā” Eiropas zaļā kursa īstenošanas procesā. Tāpēc sistēmisko pārmaiņu aspektus, kuriem ir sabiedriskā labuma īpašības, būtu jāfinansē vai jāsubsidē no publiskiem avotiem, kas nodrošinās privāto līdzekļu papildu piesaistīšanu ieguldījumiem klimata pārmaiņu jomā.

5.3. Kopienas, kas veiksmīgi īsteno sistēmisko inovāciju, ir tās, kas teicami izprot problēmu, apkopo risinājumus, sadala risinājumus saskaņā ar dažādo vietu un kontekstu konkrētajām vajadzībām un resursiem. Mums jānodrošina šādas prasmes Eiropas kopienām un jārada atbilstošā veicinošā vide, kurā nevalstiskie dalībnieki varētu īstenot vairāk darbību.

5.4. Steidzami nepieciešami novatoriski finansēšanas mehānismi, kas konstatē kopienas sistēmiskās inovācijas potenciālu un problēmas un reaģē uz tiem; kopienas sistēmiskās inovācijas nodrošināšanai un uzturēšanai nepieciešams elastīgs pamatatbalsts un riskam pakļauts sākuma kapitāls lielākiem projektiem, kā arī profesionāla mentorēšana un atbalsts. Klimata pakts varētu radīt ļoti vērtīgu ceļu, lai sociālie novatori nodrošinātu atgriezenisko saiti par politiskajiem un ekonomiskajiem šķēršļiem, kuri bloķē to darbību un kuru dēļ tie nonāk nelabvēlīgākā situācijā, kā arī kuru dēļ ļoti nepieciešamie pārmaiņu projekti bieži kļūst neīstenojami.

5.5. Uzņēmumu reakcija ir ļoti svarīgs atsaucē punkts, kā ilustrēts šajos piemēros:

- starptautisku korporāciju ražoti apģērbi, kurus var izmantot un izmest, tā sekmējot lietotu apģērbu tirdzniecības līniju kā reciklēšanas stratēģiju,
- tādu lielu naftas ražotāju un apdrošināšanas uzņēmumu mentorēšana, kuriem būs jāpārorientē sava darījumdarbība.

5.6. Finansēšanas nozares pārstāvju būtiskas reakcijas piemēri:

- ieguldījumu fondu lēmums neieguldīt līdzekļus projektos, kuros nav ņemts vērā nepieciešamība aizsargāt klimatu,
- Finanšu sistēmas zaļināšanas tīkls, kuru zaļā finansējuma vajadzībām dibinājušas astoņas centrālās bankas un uzraudzītāji.

⁽¹²⁾ Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta klimata zināšanu un inovāciju kopienas padziļinātās demonstrācijas uzskatāmas par potenciālu ekonomikas izaugsmes priekšrocību Eiropas visambiciozāko problēmu risinātāju vidū to “problēmu telpas” izpratnei un projektētāju vidū sistēmas kartēšanai un intervences pozīciju portfeļa izveidei.

6. Informācijas apmaiņa un sabiedriskā izpratne par klimatrīcību

6.1. Nepieciešami tieši dialogi ar iedzīvotājiem, lai vairotu izpratni par to, cik svarīga ir pāreja uz ilgtspējīgāku sabiedrību un veselīgākām vietējām kopienām. Šādu dialogu pievienotā vērtība ir vislielākā, ja tos organizē vietējā, reģionālā vai valsts līmenī. Tomēr būtu svarīgi arī ES līmeņa norādījumi, koordinēšana un atbalsts.

6.2. Par vides regulējuma sistēmas, kas balstīta uz vietējiem apstākļiem un vajadzībām, kā arī ir pielāgota valsts ilgtspējīgai attīstībai, veidošanu galvenokārt būtu jāatbild valstīm. Dabas tiesību atzīšana šajā ziņā būtu svarīgs elements ⁽¹³⁾.

6.3. Jebkura ES līmeņa intervence būtu kopīgi jāizstrādā ar lietotājiem, mācoties no līdzdalības pieejas, kas nepieciešama citos skalas līmeņos, kā arī modelējot un iedvesmojot to. Nepieciešams piesaistīt ekspertus un resursus, lai atbalstītu novatorisku sadarbības telpu izstrādi un veicināšanu, pārliecinošu vēstījuma pasniegšanu un novatorisku tehnoloģiju izmantošanu. Klimata pakta panākumu pamatā būs iesaistīto kopienu spēja pēc iespējas labāk pasniegt vēstījumu, atdzīvinot pārveidoto nākotni, kuru tās atbalsta, pētot un savienojot esošās vajadzības un vēlmes, kā arī ļaujot cilvēkiem rīkoties.

6.4. Tikla videi, kas sekmē veicinošu un atbalstošu klimatrīcību, nepieciešama tiešsaistes platforma projektos un pieejās gūtās prakses un pieredzes apmaiņai. Šāda līdzdalības platforma varētu veicināt mācīšanos no līdzbiedriem un padomu apmaiņu dalībnieku starpā, palīdzot tiem pārvarēt regulatīvus šķēršļus. Tā varētu stimulēt izglītību un inovāciju, nodrošinot tiešsaistes kursus, tīmekļseminārus un darbseminārus.

6.5. Esošo darbību atzīšana un uzticama informācijas izplatīšana par tām var būt spēcīgs klimatrīcības stimuls. Finansējums un citi resursi, speciālistu atbalsts un spēja palīdzēt pieņemt lēmumus, kas ietekmē darbu, ļaus plašāk piemērot pierādītas pieejas.

6.6. Klimatrīcības vēstniekiem varētu uzticēt sekmēt dažādu dalībnieku sadarbību, noteikt stratēģiskās/tematiskās prioritātes, organizēt pasākumus un stimulēt jaunu klimatrīcību.

6.7. Šādi klimata pakta vēstnieki varētu būt dažādu ekonomikas nozaru pārstāvju kontaktpunkti. Būtu jāieceļ arī īpaši vēstnieki jauniešiem, vietējām kopienām, pilsētām un reģioniem. ES līmeņa vēstnieku pienākumi atšķirtos no valsts/reģionālā/vietējā līmeņa vēstnieku pienākumiem. Būtu jānodrošina koordinācija starp dažādajiem līmeņiem.

6.8. EESK un Reģionu komitejas locekļu iecelšana par ES līmeņa vēstniekiem vēlēšanu apgabalos, kurus tie pārstāv, būtu balstīta uz plašajiem tīkliem pilsoniskās sabiedrības un vietējo un reģionālo pašvaldību vidū, kā arī stiprinātu padomdevēju struktūru un Komisijas sadarbību.

6.9. Piemēram, arodbiedrībām un uzņēmējiesabiedrībām ir izpratne par vietējā mēroga notikumiem, un tās demokrātiski pārstāv darba ņēmējus dažādās nozarēs. Visu iesaiste ir svarīga dažādo pasākumu veidošanā, lai apmierinātu darba ņēmēju un uzņēmumu vajadzības, un problēmu konstatēšanā. Dažādu līmeņu klimata jomas vēstnieki arodbiedrību un uzņēmumu vidē varētu balstīties uz sociālā dialoga stiprajām pusēm, efektīvi paplašināt informācijas apmaiņu un stimulēt klimatrīcību. Šim darbam nepieciešama institucionāla vide, kas ir labvēlīga tiesībām darbā.

6.10. Digitālā pārveide maina uzņēmumu organizāciju un to ražošanas veidu, un daudzi MVU cīnās ar ļoti nopietniem digitalizācijas trūkumiem. Daudz darba ņēmēju pauž bažas par digitalizācijas ietekmi uz viņu darbvietām, jo tā varētu radīt aizvien lielāku bezdarbu un nevienlīdzību.

⁽¹³⁾ EESK atzinums "Pārdomu dokuments "Ceļā uz ilgtspējīgu Eiropu 2030. gadā"" (OV C 14, 15.1.2020., 95. lpp.); EESK atzinums "Klimatiskais taisnīgums" (OV C 81, 2.3.2018, 22. lpp.).

6.11. Lai Eiropas zaļā kursa ietvaros sekmētu finansēšanu un zaļās investīcijas un nodrošinātu taisnīgu pārkārtošanos, Komisija ir izstrādājusi klasifikāciju ar mērķi stimulēt ieguldījumus 8 lielās ekonomikas grupās un 70 darbības sektoros; tādā veidā tiks mainīta ražošana un darbvietu daudzums un kvalitāte. Šajā dokumentā, kas uzskatāms par Eiropas zaļā kursa investīciju plāna stūrakmeni, ir tikai viena atsauce uz Starptautiskās Darba organizācijas pamatstandartu darba tiesībām.

7. Reālu un virtuālu telpu izveide zināšanu apmaiņai klimata jomā

7.1. Klimata paktam vajadzētu vajadzētu dot cilvēkiem iespēju, pētīt, eksperimentēt un demonstrēt, mainīt sistēmas. Nepieciešamas izglītības un apmācības programmas, kas aptver visu pilsonisko sabiedrību un citus nevalstiskos dalībniekus. Ir ļoti svarīgi uzlabot zināšanas un izpratni par klimata problēmu, iesaistoties padziļinātākā un plašākā mērogā un uzlabojot ar problēmu saistīto debašu un sarunu kvalitāti ieinteresēto personu vidū.

7.2. Būs nepieciešami ieviešanai gatavi rīki, ar kuriem strukturē un pārvalda ilgtspējas inovāciju un pārkārtošanās problēmas un izmanto to iespējas. Eiropas Komisijas programmas "Apvārtnis 2020" ietvaros ir izstrādāti un izmēģināti daudzi no šiem rīkiem. Daudzdisciplīnu vidē būtu jāisteno šāda pieeja: mācīties darot, izmantojot rīkus attiecīgajos gadījumos.

7.3. Klimata pakta mobilizācijā ļoti svarīga būs ieinteresēto personu pārvaldība, daudzlīmeņu perspektīva, redzējumu nodrošināšana un atpakaļvērsta plānošana, kā arī nišas pārvaldība. Paredzams, ka šī struktūra sekmēs problēmu risināšanas procesu, nodrošinot plānu sistēmiskai inovācijai attiecībā uz klimata pārmaiņām un Eiropas zaļā kursa īstenošanu.

7.4. Klimata pakta panākumus daļēji noteiks uzņēmēju un uzņēmumu spēja piesaistīt dotācijas no publiskiem, filantropiskiem un privātiem avotiem. Šāds finansējums būtu jāizmanto, lai novērstu tirgus nepilnības, kas izraisījušas klimata pārmaiņas, īstenotu krasas pārmaiņas, kā arī tam jāspēj sasniegt būtisku apmēru. Lai piesaistītu miljardiem euro novatoriskai klimatrīcībai, var izmantot ES daudzpusējo finansēšanas programmu, uz misiju orientētus Eiropas un starptautiskos publiskos un privātos fondus, kuri vēlas sekmēt sistēmiskas pārmaiņas saistībā ar klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām. Vispārējam mērķim vajadzētu būt radīt tādus resursus, pieredzi un iespējas saistībā ar jēgpilniem rezultātiem emisiju samazināšanas un lielākas klimatnoturības jomā, kurus var vairo, lai paātrinātu pārmaiņas un sniegtu cerību. Klimata paktā vajadzētu atbalstīt valstu un starptautiskā finanšu sektora, tostarp attiecīgo daudzpusējo un privāto fondu iesaisti. Turklāt nodokļu sistēmai būtu jāatspoguļo labklājības ekonomikas maksimālas palielināšanas un saglabāšanas princips.

7.5. Būtu jāņem vērā arī ar klimatu saistītās informācijas apmaiņas fizisko un virtuālo telpu iekļaušana esošajās pilsoniskās sabiedrības apvienībās, kuras varētu sazināties, izmantojot Eiropas klimata pakta ieinteresēto personu platformu.

7.5.1. Darba jomā būtu atbilstoši izveidot darba, organizatorisko un tehnoloģisko pārmaiņu prognozēšanas, analīzes un interpretācijas novērošanas centrus, kas aptvertu astoņas klasifikācijā ietvertās grupas, iekļaujot arodbiedrības, darba devējus un pārvaldes, kā arī nodrošinot materiālu atbalstu no Komisijas.

8. Spēju veidošana vietējo iniciatīvu sekmēšanai

8.1. Lai novērstu neatbilstību Eiropas zaļajam kursam, būtu skaidri jādefinē vispārējais satvars.

8.2. Pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, kas iesaistās klimatrīcībā, visbiežāk kā vispārējās problēmas norāda nespēju piekļūt finansējumam, zinātnības trūkumu, darbinieku trūkumu un atpazīstamības trūkumu⁽¹⁴⁾, kā arī saskaņota vēstījuma trūkumu no ES un valstu valdībām.

⁽¹⁴⁾ EESK pētījums.

8.3. Daudzas ieinteresētās personas norādījušas ka klimatrīcības šķērslis ir sarežģītā regulatīvā un administratīvā vide. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas un kopienas organizācijas varētu gūt labumu no spēju veidošanas centieniem, kas palīdz tām pārvaldīt regulatīvo un administratīvo vidi.

8.4. Materiālā (tehniskā palīdzība, spēju veidošana, finansējums utt.) un nemateriālā (atpazīstamība, lielāka pamanāmība utt.) atbalsta sniegšanai, kā arī tīklu veidošanas sekmēšanai un tādas saiknes sekmēšanai, kas attiecas uz konkrētām politikas jomām un procesiem, vajadzētu būt svarīgiem elementiem *Eiropas klimata pakta ieinteresēto personu platformā*, kuras mērķis ir stimulēt klimatrīcību vietējā mērogā.

8.5. Nevalstiskie dalībnieki varētu saskarties ar dažādām problēmām saistībā ar piekļuvi klimata iniciatīvām paredzētam finansējumam, ietverot ierobežojošas projektu apjoma prasības, privātu ieguldītāju nevēlēšanos finansēt projektus, sarežģītas procedūras un prasības attiecībā uz pieteikšanos līdzekļiem un piekļuvi tiem⁽¹⁵⁾. Citi šķēršļi ir izpratnes trūkums par finansēšanas iespējām klimata jomā, nepietiekamas administratīvās spējas un tehniskās zināšanas saistībā ar finansēšanas, budžeta un regulatīvo ierobežojumu garantēšanu, potenciālo ieguldījumu piesaistīšanas spējas nodrošināšana, politiski ierobežojumi un grūtības tādu ES un starptautisko fondu atbilstības kritēriju izpildē, kas ir pārāk preskriptīvi⁽¹⁶⁾.

8.6. EESK ierosinājusi izveidot Klimata finanšu forumu, kas apvienotu galvenās ieinteresētās personas, lai pievērstos galvenajiem jautājumiem, identificētu šķēršļus, izstrādātu risinājumus un noteiktu visefektīvākos mehānismus, kas nodrošinātu finanšu labāku sadali saskaņā ar subsidiaritātes principu. Tiek veikts pētījums⁽¹⁷⁾, kura mērķis ir ierosināt rīcības plānu un visbeidzot uzlabot nevalstisko klimata jomas dalībnieku piekļuvi finansējumam.

9. Ceļā uz Eiropas klimata pakta ieinteresēto personu platformu

9.1. Ņemot vērā veiksmīgo pieredzi ar Eiropas aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platformu, EESK ierosina izveidot līdzīgu Eiropas klimata pakta ieinteresēto personu platformu.

9.2. Platformas pamatprincipiem vajadzētu būt vietējo klimata jomas dalībnieku iekļautībai, pārredzamībai un patiesai līdzdalībai un piederībai.

9.3. EESK ir aicinājusi īstenot tādu pāreju uz ilgtspējīgu, oglekļneitrālu un resursefektīvu ekonomiku, kas ir taisnīga un neatstāj novārtā nevienu mājsaimniecību, kopienas, reģionu, nozari un minoritāti⁽¹⁸⁾. Eiropas klimata pakta ieinteresēto personu platformai būtu jāietver novērošanas centrs saistībā ar pāreju uz klimatneitralitāti, lai pārraudzītu ES klimata politikas īstenošanu valstu un reģionu līmenī un apkopotu datus politikas veidošanas atbalstam visos līmeņos.

9.4. EESK atbalsta pilsoņu asambleju organizēšanu dalībvalstīs ar mērķi informēt, iedvesmot, veicināt izpratni un sniegt padomus klimata politikas jomā visos pārvaldības līmeņos. Eiropas klimata pakta ieinteresēto personu platforma varētu popularizēt esošo veiksmīgo pieredzi un izplatīt norādījumus un informāciju par paraugpraksi valstīs, reģionos un pilsētās, kas ir ieinteresētas veidot līdzīgas asamblejas.

9.5. Eiropas klimata pakta ieinteresēto personu platformai varētu uzticēt pilsoņu asamblejas organizēšanu ES līmenī; to vadītu EESK, RK un EP, bet Komisija nodrošinātu atbalstu.

9.6. Būtisks platformas elements būtu spēju veidošanas un finanšu centrs, kas nodrošinātu norādījumus, informāciju un izglītību klimata politikas un stratēģiju jomā, kā arī sekmētu neliela mēroga projektu piekļuvi finansējumam. ES centru, kā arī valstu centrus varētu izveidot sadarbībā ar vietējām un reģionālajām pašvaldībām.

⁽¹⁵⁾ EESK atzinums "Centieni atvieglot nevalstisko dalībnieku iespējas piekļūt klimata aizsardzībai paredzētajam finansējumam" (OV C 110, 22.3.2019., 14. lpp.).

⁽¹⁶⁾ Rossi, L., Gancheva, M. un O'Brien, S., 2017. gads.

⁽¹⁷⁾ Climate Finance Forum – modalities and first tasks, Milieu Consulting SPRL pētījums EESK vajadzībām.

⁽¹⁸⁾ EESK atzinums "Nevienu neatstāt novārtā, īstenojot ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam" (OV C 47, 11.2.2020, 30. lpp.).

9.7. Eiropas klimata pakta ieinteresēto personu platformas tiešsaistes platformas uzdevums būtu radīt telpas informācijas un zināšanu apmaiņai, tīklu veidošanas sekmēšanai un saistību veidošanai.

9.8. Eiropas klimata pakta ieinteresēto personu platformas ietvaros būtu jāizveido koordinācijas grupa, kuras sastāvā būtu iekļauti dažādu dalībnieku pārstāvji. Koordinācijas grupas locekļu izvēlei būs nepieciešami pārredzami un skaidri kritēriji, lai nodrošinātu iekļautību un pārstāvību, vienlaikus saglabājot struktūras efektīvu pārvaldību. Būtu jānodrošina šādu ieinteresēto personu pārstāvība: ES iestādes, pilsoniskā sabiedrība, tostarp uzņēmumi, arodbiedrības, vietējās un reģionālās pašvaldības, zinātniskās aprindas, finanšu aprindas un jaunieši. Tādu iestāžu un nozaru ieinteresētajām personām, kurām ir mazāk resursu, būtu jānodrošina pietiekami resursi, lai tās varētu līdzdarboties un pieņemt lēmumus.

Briselē, 2020. gada 16. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*
